

משך חכמה

פרשת עקב פסקא לט - מב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

איך דרש רשב"י פרשה זו באין עושיין רצונו של מקום, ולכן מלאכתו נעשה על ידי עצמן, והא כתיב "והיה אם שמוע" כו'

(יא, יג) בכל לבבכם ובכל נפשכם¹. בספרי פסקא מא, כא, לתלמוד כאן למעשה. פירושו, דברשה ראשונה כתיבא תלמוד,

ממעשה המצוות, וזה שלומד תורה ואינו עובד ה' במצוות, אף על פי שהוא רע מאוד, מכל מקום, המאור שבתורה מחזירו למוטב, כמו שאמרו חז"ל באיכה רבה (פתיחתות, ב) "ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמרי כתיב (ירמיה טז, יא) ואתי עזבו ואת תורתי לא שמרו, הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה, המאור שבה היה מחזירן למוטב" ע"כ, לכן לא הזהירה תורה בפרשת שמע שישמרו פן יעזבו את התורה, אבל בפרשה שניה שהיא מעשיית המצוות בלא תורה, על זה יש חשש גדול שיעזבו את שמירת המצוות, כי במעשה בלא תלמוד יש מקום ליצר הרע לפתות, כמו שדרשו חז"ל בספרי (עקב, פסקא מג) וז"ל "השמרו לכם, אמר להם, הזהרו שמא יטעה אתכם יצר הרע ותפרשו מן התורה, שכיון שאדם פורש מן התורה, הולך ומדבק בעבודה זרה, שנאמר (שמות לב, ח) סרו מהר מן הדרך אשר צויתים, עשו להם עגל מסכה, ואומר (שמואל א כו, יט) אם ה' הסיתך בי ירח מנחה, ואם בני אדם ארורים הם לפני ה' כי גרשוני היום מהסתפת בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים, וכי תעלה על דעתך שדוד המלך עובד עבודה זרה, אלא כיון שפוסק מדברי תורה הולך ומדבק בעבודה זרה" ע"כ. ומיושב דקדוק ב'. והא דדרשו שדוד עזב את התורה, הוא מהא דאמר גרשוני כו' מנחלת ה', ותורה היא ירושה לישראל כנחלה, דכתיב (דברים לג, ד) "תוֹרַתְךָ צִוָּה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרֶשֶׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב".

ובזה מיושב מה שאמר בספרי פסקא מב רבי שמעון בר יוחאי על פרשה שניה דאיירי באין עושיין רצונו של מקום, שאף על פי שכתוב והיה אם שמוע כו', היינו ממעשה המצוות בלא תורה, ובמעשה בלא תלמוד, אין זה עושים רצונו של מקום, ולכן מלאכתו נעשית על ידי עצמן, ומיושב דקדוק ג'.

והנה לפי רבי שמעון בר יוחאי, רצון הבורא יתברך הוא, שלא יעסקו בשום דבר רק בלימוד התורה, ואם עושים רצונו של מקום, שתורתן אמונתן, מלאכתן נעשית על ידי אחרים, והא דכתיב ולעבדו בכל לבבכם, דהוא תפלה, היינו רק באלו שאין עושים רצונו של מקום, שעושים מעשה בלא תלמוד, אבל מי שתורתו אמונתו, אין לו לעבוד את ה' בתפלה, ולא יעשה מלאכה כלל, ולפי זה לא קשיא הא דדרשו ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה, שאין מפסיקין לתפלה לפי רבי שמעון היינו בעושיין רצונו של מקום, ופרשה שניה איירי באין עושים רצונו של מקום. ואין דומה מצות תפלה

[לט]

(יא, יג) וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם:

¹ [לט] (יא, יג) וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם" ע"כ. ויש לרדק: א. מדוע בפרשת שמע (ו, ד-י) לא כתוב ציוי על העבודה, וכאן בפרשת והיה אם שמוע כתוב ציוי ולעבדו בכל לבבכם. ב. מדוע בפרשת שמע לא הזהירה תורה שיהיו שלא לשמור את התורה, ובפרשת והיה אם שמוע, הזהירה התורה על זה. ג. בספרי פסקא מב דרש רבי שמעון בר יוחאי על הכתוב כאן ואספת כו' וז"ל "רבי שמעון בן יוחאי אומר אין לדבר סוף, קוצר בשעת קציר, חורש בשעת חריש, דש בשעת שרב, זורה בשעת הרוח, אימתי אדם למד תורה, אלא כשישראל עושים רצונו של מקום מלאכתם נעשית על ידי אחרים, שנאמר (ישעיה סא, ה) ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו', וכשאינם עושים רצון המקום, מלאכתם נעשית על ידי עצמם, ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשה על ידם שנאמר (דברים כח, מח) ועבדת את אויביך וגו'" ע"כ. והוא פלא גדול, הרי על הכתוב אם שמוע תשמע כו' כתוב ברכה זו של ואספת דגנך, ואיך מפרש רבי שמעון בר יוחאי דברכה זו היא כשאיך עושיין רצונו של מקום. ד. מדוע אמר רבי יוחנן בשבת (יא, א) שרק רבי שמעון בר יוחאי דתורתו אומנותו אין מפסיק לתפלה, אבל אנו מפסיקין, וכי רבי יוחנן לא היה תורתו אומנותו. ה. איך אמרו דלרבי שמעון בר יוחאי אין מפסיק לתפלה, והא מצות עשה מן התורה ולעבדו בכל לבבכם, דהא אמרו בספרי (פסקא מא) דעבודה היא תפלה, וכיון שצויתיה תורה לעבדו בתפלה, כשם שמבטל רבי שמעון בר יוחאי תלמודו לשאר מצות התורה חייב, לכאורה לבטל תורתו לתפלה, ומאי שנא תפלה משאר מצוות התורה. ומבאר המשך חכמה, על פי מה שאמרו בספרי (עקב, פסקא מא) וז"ל "מה תלמוד לומר בכל לבבכם ובכל נפשכם, והלא כבר נאמר (דברים ו, ה) בכל לבבך ובכל נפשך כו', להלן לתלמוד, כאן למעשה" ע"כ. פירושו, פרשת שמע מדברת רק מחיוב מצות תלמוד תורה, ופרשת והיה אם שמוע מדברת ממצוות עשיית המצוות. ותנא זה חולק על מה שאמרו בספרי שם לפני כן, דלעבדו היינו בתלמוד. ובה מיושב מדוע בפרשת והיה, כתוב ולעבדו, כיון דאיירי מעשיית המצוות, ועל מעשה שייך לומר עבודה, אבל פרשת שמע היא על תלמוד תורה, כדכתיב בה (ו, ז) "וְשָׁמַעְתֶּם לְקוֹלְךָ וְדִבַּרְתֶּם בָּם", ומיושב דקדוק א'.

ובזה מיושב דקדוק ב', דהנה פרשה ראשונה איירי בתלמוד תורה ולא

משך חכמה

פרשת עקב פסקא לט - מב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לטעמו, דסבר, דמייירי בזמן שאין עושים רצונו של מקום, כתיב ואספת, אבל בזמן שעושים, על כורחך צריך להיות תורתו אומנותו, אם כן בודאי אינו מפסיקים לתפילה, אבל אנן דקיימא לן כרבי ישמעאל (ברכות לה, ב), דסבר הנהג בהם מנהג דרך ארץ, וסבר, דהעיקר רצונו של הקדוש ברוך הוא, הוא, לנהוג בהם מנהג דרך ארץ, שבזה יתכן קיום הכללי על פי התורה לעשות מלאכתו ארעי, אם כן כמו דדרשת לבטל לאומנות, מקרא דואספת, כן דרוש לבטל לתפילה, דכתיב ולעבדו בכל לבבכם, ואין עבודה אלא תפילה (ספרי, שם), הרי דמבטלינן לתפילה, ואף על גב דמתחסד ועושה תורתו אומנותו, בכל זאת אינו יכול לבטל ממנו תפילה. והא דאמר סוף ראש השנה (לה, א) ברב יהודה דלא הוה מצלי רק מל' יום לל' יום, אפשר שפירושו שהיה מתפלל תפילה קצרה. ודו"ק².

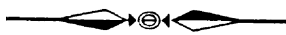
[מ - המשך]

מדוע כתוב בסוכות "באספכם"

וזה³ דאמר (ויקרא כג, לט) אך כו' באספכם את תבואת הארץ, שתהיו אתם האוספים, ותנהגו במנהג הטבעי, גם כן תדעו כי

ולעבדו בכל לבבכם. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

² תמצית דבריו: יש לדקדק, איך דרש רשב"י פרשה זו באין עושין רצונו של מקום, ולכן מלאכתן נעשה על ידי עצמן, והא כתיב "והיה אם שמוע" כו'. ומבאר המשך חכמה, על פי הספרי, דפרשה זו איירי במצות מעשה המצוות ולא תלמוד, ומי שעושה מעשה בלא תלמוד אין עושה רצונו של מקום, לכן דריש רשב"י, דבזה עושים מלאכה בעצמן. ובזה מיושב מדוע רק בפרשה זו כתוב הזהרה שלא ישמרו את התורה, כי מעשה בלא תלמוד מביא לידי עזיבת התורה, אבל פרשת שמע שהיא ציוי על תלמוד בלא מעשה, המאור שבה מחזירו למוטב, ועיין בפנים דברים נפלאים על פי זה.

[מ]

³ [מ] ועל פי המבואר יש לבאר את הכתוב בסוכות (ויקרא כג, לט-מ) -

ובפרשה שניה כתיב מעשה, לכן כתיב ולעבדו, ולא סבר ולעבדו זה תלמוד (ספרי, שם), לכן כתיב השמרו לכם פן יפתה לבבכם, דאילו בתלמוד בלא מעשה, אדרבא, המאור שבה מחזירן למוטב (פתיחה איכה רבה, ב. ועוד). אבל במעשה בלא תלמוד, יש מקום ליצר הרע לפתות, וכדדריש לקמן (בספרי) פסקא מג, השמרו לכם פן יפתה לבבכם, אמר להם הזהרו שלא יטעה אתכם יצר הרע כו', שכיון שאדם פורש מן התורה, הולך ומדבק לעבודת גילולים כו' [מנחלת ה' כו', אלא כיון שפוסק מדברי תורה. ודריש על התורה, דכתיב בה (דברים לג, ד) מורשה קהלת יעקב], לכן בפסקא מב, אמר רבי שמעון בר יוחאי אימתי למד תורה, אלא כו' וכשאר עושים רצונו של מקום, מלאכתם על ידי עצמם נעשית, אף על גב דוהיה אם שמוע כתיב, בכל זאת כיון דבמעשה בלא תלמוד מייירי, מיקרי אין עושים רצונו של מקום, ונכון. ומדויק שפיר מה דפליגי בשבת יא, א מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפילה, אמר רבי יוחנן לא שנו אלא רבי שמעון בר יוחאי וחבריו כו', אבל כגון אנו, מפסיקין לקריאת שמע ולתפילה, דבאמת ממידת חסידות, אין אדם יכול לפטור עצמו מן התפילה במה שיתחסד ויעשה תורתו אומנותו, רק רבי שמעון בר יוחאי

לשאר מצוות, דשאר מצוות חיובן גם למי שעושה רצונו של מקום, שתורתו אומנותו, אבל מצות תפלה שנכתבה בפרשת והיה אם שמוע, היא רק למי שאין תורתו אומנותו.

וכל זה לפי שיטת רבי שמעון בר יוחאי, אבל רבי ישמעאל (ברכות לה, ב) סובר שגם כשתורתן אומנותן רצון הבורא יתברך שיהיה קיום כללי לאומה, ויעסקו גם במלאכתן, ופרשה שניה איירי בעושים רצונו של מקום, ותורתן אומנותן, ואף על פי כן כתוב לעבדו בכל לבבכם, ואסור להתחסד ולא לעבדו את ה' בתפלה, לכן אמר רבי יוחנן שרק רבי שמעון בר יוחאי שדורש את הפרשה לשיטתו באין עושין רצונו של מקום, רק הוא אינו מפסיק לתפלה, אבל אנו, אפילו שתורתנו אומנותנו מפסיקין לתפלה, כדכתיב ולעבדו בכל לבבכם, שאיירי בעושים רצונו של מקום לפי רבי ישמעאל, ומיושב היטב דקדוק ה' ו'.

ואין להקשות לפי זה, איך אמרו בסוף ראש השנה (לה, א) ברב יהודה, דלא הוה מצלי רק מל' יום לל' יום, והא אנו פוסקים כרבי ישמעאל, שאפילו מי שתורתו אומנותו חייב בתפלה, יש לומר, שבדאי רב יהודה היה מתפלל, אלא שלא היה מאריך בתפלתו, והיה מתפלל תפילה קצרה לקיים מצות

משך חכמה

פרשת עקב פסקא לט - מב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(יא, טו) וְנִתְּתִי עֶשֶׂב בְּשֹׁדֶךְ לְבִהֵמֶתְךָ וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ:

מה ענין אכילת בהמה לאכילת האדם

(יא, טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת⁵. כשבהמתך אוכלת ושובעת, עובדת בכח את האדמה, וכן הוא אומר (משלי יד, ד) ורוב תבואות בכוח שור (ספרי). לפיכך אמר בגיטין נב, א דהוי מזבין

בכח האדמה, שנאמר (משלח יד, ד) ורוב תבואות בכוח שור" ע"כ. [הנה מפרש הספרי ב' טעמים לזה, א' שאם בהמתו של אדם אוכלת לשבעה, סימן טוב לאדם שמרגיש ברגש הזולת, ואכילת הבהמה לשובעה הוא סימן לכל יחסיו לבין אדם לחבירו, לכן הקדימה התורה אכילת בהמה לאכילת האדם, כדכתיב יודע צדיק נפש בהמתו, שהצדיק רגיש לצרכי הזולת, אפילו לבהמתו, וקל וחומר לאחרים. וטעם ב', שעל ידי שהבהמה אוכלת טוב, האדם אוכל לשובע, כדכתיב ורוב תבואות בכוח שור].

ועל פי זה יש לבאר הא דאיתא בגיטין (נב, א), דאפוטרופס של יתומין שניהל את נכסיהם, היה דר בשכנותו של רבי יהושע בן לוי, והיה מוכר שדות וקונה בהם שוורים, ולא אמר לו רבי יהושע בן לוי מדוע הוא מכלה את ממונם של היתומין, שמוכר קרקע בתמורה לשור. ומבארת הגמרא, דסובר רבי יהושע בן לוי כרבי יוסי, שהיה קורא לשורו שדי, כי הוא עיקר השדה, לכן ראוי למכור מקצת קרקע כדי שיהיה שור טוב לעבד את הקרקע לאחר ולזרוע.

וזה שראינו שרבי יוסי היה מחשיב כל כך את הבהמות יותר מהשדות שהם עיקר השדה, הולך בזה רבי יוסי לשיטתו, שאמר בסוף תוספתא דבבא מציעא (פרק יא), בדין שמצאו מעין ואין מספיק לכולם, מי קודם לשדות מהמעין, ותניא "מעין של בני העיר, הן ואחרים, [הן] קודמין לאחרים. אחרים ובהמתן, חיי אחרים הן קודמין לבהמתן. רבי יוסי אומר, בהמתן קודמת לחיי אחרים" ע"כ, הנה מבואר, דרבי יוסי לשיטתו, שסובר שבהמת אנשי העיר קודמת לאנשים אחרים מעיר אחרת, כי לשיטתו, שתיית ואכילת הבהמה היא חיות בני העיר, שהבהמה חורשת את השדות, וכדו', לכן כשם שבני העיר קודמין לאחרים, כך גם בהמתם קודמת לאחרים, כי הבהמה היא חיותם.

ועל פי זה, מה שאמרו חז"ל במנחות (עו, ב) דלמדו שהתורה חסה על ממונם של ישראל, מהא דכתיב (במדבר כ, ח) "קח את המטען והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת לקם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעצריהם", אינו מוכרח לפי שיטת רבי יוסי, דבהמה אינה ממונם, אלא היא חיותם של האנשים, ואין ראיה

אתם מושגחים בפרטיות מהשם יתברך, ולקחתם כו' לפני ה' אלוקיכם [בחלום]⁴.

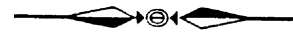

[מא]

"(לט) אף בתמשה עשר יום לחדש השביעי באספקס את תבואת הארץ תחגו את חג ה' שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון: (מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר פפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים", דיש לדקדק: א. מהו לשון "אך", מה בא למעט. ב. מה ענין אסיפת התבואה לציווי על קדושת החג, די לכתוב בחמשה עשר יום לחודש השביעי תחוגו כו'. ג. מדוע כתוב לפני ה' אלוקיכם, [וכבר דרשו חז"ל הרבה בזה, אבל רבינו מבאר על פי המבואר לעיל בדרך אחרת, ושבעים פנים לתורה].

אבל הביאור בזה על פי המבואר, דבאה התורה לומר, שאפילו שאתה אוסף בעצמך את תבואת הארץ, ותנהגו במנהג הטבעי, אף על פי כן תדעו שאתם מושגחים בפרטיות מהשם יתברך, ולקחתם כו' לפני ה' אלוקיכם. ובזה מיושב מדוע כתוב לשון "אך", למעט, שאפילו שאתם אוספים בעצמכם. וזה ענין האסיפה לחג, שאף שאתם עוסקים בדרך הארץ, תקחו ארבעה מינים ותשמחו לפני ה'. ולכן כתבו לפני ה', שיהיו מושגחים בהשגחה פרטית, למרות שעוסקים בדרך הארץ. ומיושב הכל בסייעתא דשמיא. [כל זה – פסקא לט, מ - נגלה לרבינו בחלום].

⁴ תמצית דבריו: הטעם שכתוב בסוכות באספקס, בא ללמד, שאפילו שאתם נוהגים במנהג דרך ארץ לאסוף בעצמכם את התבואה, תהיו מושגחים השגחה פרטית מה' יתברך.

[מא]

⁵ [מא] (יא, טו) וְנִתְּתִי עֶשֶׂב בְּשֹׁדֶךְ לְבִהֵמֶתְךָ וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ ע"כ, ויש לדקדק, מה ענין אכילת הבהמה לאכילת האדם, ועוד, שהקדימה תורה אכילת הבהמה לאכילת האדם. ותירצו חז"ל בספרי וז"ל (עקב, פסקא מג) [ורבינו קיצר בלשון הספרי, ואולי הוא טעות סופר], "ואכלת ושבעת, סימן טוב לאדם כשבהמתו אוכלת ושבעה, וכן הוא אומר (משלי יב, י) יודע צדיק נפש בהמתו. דבר אחר, ואכלת ושבעת, כשבהמתך אוכלת ושבעה, עובדת

משך חכמה

פרשת עקב פסקא לט - מב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

וְלִמְדַתְּם אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתֹּךָ בְּדֶרֶךְ
וּבְשֹׁכְכֶךָ וּבְקוֹמֶךָ: (כ) וְכִתְבֶתְּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

מדוע כל הפרשה בלשון רבים, ורק על כתיבת מזוזה כתוב בלשון יחיד

(יט) ולמדנתם אותם וכו'.⁷ ושמנתם כו' בלשון רבים, אמנם וכתבתם בלשון יחיד, מזה דרשו (שבת קג, ב) שתהא כתיבה תמה. ונראה, דמרמז לנו דחזינין דבדיני אדם, עיר הנדחת ממונם אבד (סנהדרין קיא, ב), ובדיני שמים אין להם חלק לעולם הבא (שם) [ואף הנדחים בכלל, יעויין רבי עובדיה ברטנורא, (סנהדרין, י, ד) ובתוספות סנהדרין מז, א ד"ה כיון דאיקטיל כו'], וחזינן, דאם יש בה מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת (סנהדרין קיא, א), וכתוב לא תעשון כן לה' אלוקים, כוונתו כמו דאמר בספרי (דברים יב, ד) רבן גמליאל אומר, וכי תעלה על דעתך שישראל

עובדיה ברטנורא, (סנהדרין י, ד), ובתוספות סנהדרין מז, א ד"ה כיון דאיקטיל כו'.

והנה אם יש בה מזוזה אחת בעיר הנדחת, אמר רבי אלעזר דאינה נעשית עיר הנדחת (סנהדרין קיא, א), ולמדה מהא דכתיב (דברים יב, ד) לא תעשון כן לה' אלוקים, לכן אי אפשר לשורפה, שהרי אסור לשרוף את שם ה' הכתוב במזוזה, [אבל יש מקשים, מדוע בגלל מצוה זו לא תשרף העיר, והא יבוא עשה של שריפת עיר הנדחת וידחה לא תעשה זה, ומבאר רבינו, דכונת רבי אלעזר על פי המבואר בספרי על הפסוק (דברים יב, ג) "וְנִתְּצָתֶם אֶת מִזְבְּחֹתֶם וְשִׁפְרֹתֶם אֶת מִצְבְּחֹתֶם וְאֶשְׁרֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן כְּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבְרֹתֶם אֶת שְׁמֵם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא", ותניא בספרי (ראה, פסקא סא) "רבן גמליאל אומר, וכי תעלה על דעתך שישראל נותצים למזבחותיהם, חס ושלום, אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו מעשיכם הרעים למקדש אבותיכם שיחרב" ע"כ, אבל רבי אלעזר סובר שבא הכתוב ללמד על עיר הנדחת שלא תשרף אם יש בה מזוזה אחת, ומיושב מה שמקשים שיבוא עשה וידחה לא תעשה, דכיון שהכתוב בא בשביל זה, לא קשה מידי.

והנה, כמו שמצילה העיר מדין אדם, כן מצילה מדין שמים, שיש להם חלק לעולם הבא. ובזה יש לנו רמז גדול, למה כתבה תורה "וְכִתְבֶתְּם" בלשון יחיד, ללמד, שאם ישראל יחיד כותב מזוזה, וקובעה על מזוזות ביתו, מציל רבים מדין אדם ומדין שמים, לכן כתוב וכתבתם בלשון יחיד, למען ירבו ימיכם, שרבים ינצלו מזה עבור זכות היחיד. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

ארעא וזבין תורי כו', אמר רבי יוסי מימי כו' ולשורי שדי. וכפי נראה, זה טעם רבי יוסי דאמר סוף תוספתא דבבא מציעא (פרק יא) בהמתן וחיי אחרים, רבי יוסי אומר, בהמתן קודמת לחיי אחרים, דסבר דבהמה הוי כחיי עצמן, שחורשת השדות. ולפי זה אינו מוכרח הא דבעי במנחות דף עו, ב דהתורה חסה על ממונן של ישראל, מוהשקית את העדה ואת בעירם (במדבר כ, ח), דכיון דכן, הוה כחיייהם, ופשוט⁶.

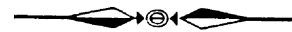

[מב]

(יא, יח-כ) - (יח) וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרֹתֶם אֶתְּם לְאוֹת עַל יְדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: (יט)

מכאן שהתורה חסה על ממונם של ישראל. [וצריך לומר, דרבי יוסי לומד זאת ממקום אחר].

⁶ תמצית דבריו: ויש לדקדק, מה ענין אכילת הבהמה לאכילת האדם, ואמרו בספרי ב' טעמים בזה, א' שהאדם הרגיש לאכילת בהמתו, הוא סימן טוב לו, שהוא רגיש לזולת. ב' שעל ידי אכילת הבהמה, יש לאדם אוכל, כי הבהמה, כשיש לה כח, היא חורשת טוב, ועובדת את האדמה טוב.

[מב]

⁷ [מב] (יא, יח-כ) - (יח) וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרֹתֶם אֶתְּם לְאוֹת עַל יְדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: (יט) וְלִמְדַתְּם אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתֹּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכֶךָ וּבְקוֹמֶךָ: (כ) וְכִתְבֶתְּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ" ע"כ. ויש לדקדק, מדוע בכל הפרשה כתוב בלשון רבים, "ושמתם" ו"ולמדנתם", אבל בכתיבה של מזוזה כתוב בלשון יחיד "וְכִתְבֶתְּם", [היינו שנקוד התי"ו בקמ"ץ ולא בסגול], וחז"ל דרשו מזה (שבת קג, ב) דבא ללמד שהכתיבה צריכה להיות תמה יפה וכולה אחידה, לכן כתוב לשון יחיד. וזה על פי קבלת חז"ל.

אבל המשך חכמה מבאר, דאפשר לומר, שהכתוב בא לרמז דבר אחר, דהנה אנו רואים שאנשי עיר הנדחת, בדיני אדם ממונם אבד (סנהדרין קיא, ב), ובדיני שמים אין להם חלק לעולם הבא (שם), ואפילו הנדחין כמבואר ברבי

משך חכמה

פרשת עקב פסקא לט - מב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"א, גליון מס' תמה טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לכן קא משמע לן קרא, דאם ישראל יחיד כותב מזוזה וקובעה על
מזוזת ביתו, מציל רבים מדין אדם ומדין שמים, לכן כתוב
וכתבתם בלשון יחיד, למען ירבו ימיכם, שרבים ינצלו מזה עבור
זכות היחיד. ודו"ק⁸.

נותצין למזבחותיהם חס ושלום, ולכן דרש רבי אלעזר דקאי על
עיר הנדחת [ומסולק מה שמקשים דליתי עשה ולידחי לא
תעשה, כיון דכל עיקר הקרא קאי על זה], וכמו שמצילה העיר
מדין אדם, כן מצילה מדין שמים, שיש להם חלק לעולם הבא.

על פתחו, מצילה את כל העיר, ויאריכו ימים לעולם הבא.

⁸ תמצית דבריו: ויש לדקדק, מדוע כל הפרשה בלשון רבים, ורק
על כתיבת מזוזה כתוב בלשון יחיד. ומבאר המשך חכמה, על פי
שאמרו חז"ל, שאם יש מזוזה אחת בעיר הנדחת מצילה את העיר
משריפה, וכן מצילה את האנשים לחיי העולם הבא, לכן כתוב
וכתבתם בלשון יחיד, לומר, שאם אחד כתב מזוזה אחת בכל העיר